

AZ ELSŐ MAGYAR TANYAI NÉPISKOLAI INTERNÁTUS

A magyar népiskolai oktatásról szóló törvényes intézkedések teljes végrehajtását akadályozó körülmények között az egyik legszámottevőbb az, hogy alföldi mezőgazdasági népességünk egymilliót megközelítő része elszórt, az iskoláktól többnyire tekintélyes távolságban fekvő tanyákon lakik. Az iskolák megközelítése nemcsak a távolság, de a megfelelő utak hiánya miatt, különösen a kisebb gyermekek számára, igen nehéz és sok szenvedést, fáradságot jelent.

A Magyar Táj- és Népkutató Központnak az 1939. év nyarán a Kis- és Nagyikunországban végzett munkája közben talált analfabétákról, elenyésző kivétellel, az derült ki, hogy iskolaköteles korukban a tanyavilág lakosai közé tartoztak.

A magyar törvényhozás a bajok tudatában már az 1926. évi VII. törvény keretében igyekezett megtalálni a segítség lehetőségét, amikor kimondta, hogy „olyan külterületek érdekében, amelyeknek tankötelesei a tanyák szétszórtságánál, a közlekedési viszonyok kedvezőtlen-ségénél vagy más oknál fogva tanyai iskola körül nem csoportosíthatók, az iskoláztatás biztosítására tanyai internátust, esetleg napközi otthont kell létesíteni. Ahol ilyen internátus vagy napközi otthon létesül, a tanköte-les gyermek gondviselője törvényes kötelezettségének az internátusba (napközi otthonba) való beadással tesz eleget.”

A törvény meghozatala öta tizenkét évnek kellett elmúlnia, míg a teljesítés első szakaszához eljutottunk. Három lelkes magyar köztisztviselőnek minden közöny-nyel, gáncsal, nehézséggel megküzdő akarása valósít-totta meg az első tanyai népiskolai internátust. Herte-lendy Jenő miniszteri tanácsos, Huszka Ernő miniszteri osztályfőnök és Szombatfalvy György középiskolai igazgató nevéhez fűződik ennek az úttörő intézménynek megalkotása.

Az internátussal egybekötött tanyai népiskolát a m. kir. vallás- és közoktatásügyi minisztérium építtette a Kornádi község által adományozott telken és ugyancsak gondoskodott annak felszereléséről. Az intézmény szer-vezői ebben a munkában igénybe vették úgyszólván valamennyi minisztérium, a vármegye, a község, szá-mos társadalmi szervezet és üzem, valamint az érdekelt szülők áldozatkészségét.

A háromszázhatvan tanyai gyermeket befogadó intézmény létesítése és felszerelése összesen 310.000 pengőbe került s ha annak élettartamát hatvan évben állapítjuk meg, egy-egy tanyai gyermek iskolai férő-helye és lakása egy tanévre igazán csekély összegbe: 16 pengő 17 fillérbe kerül.

Az intézmény tanító- és nevelőszemélyzetéről, az internátusi orvosról és az ápolónőkről a m. kir. vallás-os közoktatásügyi minisztérium gondoskodik, az egyéb személyzeti és dologi kiadásokat Kornádi község vál-lalta azontúl, hogy az internátust igénybevevő gyer-mekek szülei a fenntartáshoz terményszolgáltatással járulnak hozzá.

Az intézménybe a kiadott szabályzat szerint csak külterületi lakosok gyermekei vehetők fel. A hitfeleke-zeti iskoláktól három kilométernél távolabblakó tan-köteleseket az internátus igénybevételére kötelezik, „egészséges testi fejlődésük biztosítása érdekében”. Az iskola szorgalmi idejét a tanyai ember életviszonyai-hoz alkalmazkodóan állapították meg és gondoltak arra, hogy a nagyobb gyermekek szüleiknek a serényebb munkát kívánó időben segídkezzenek.

Az I-II. osztályos tanulók szorgalmi ideje szeptember 10-től június 10-ig, a III-IV. osztályosoké: október 1-től május 31-ig, az V-VI. osztályosoké: november 1-től április 30-ig, a VII-VIII. osztályosoké: november 15-től március 15-ig tart.

Különösen ki kell emelni azt a szociális szellemet, amelynek jegyében az internátusi költségekhez való szülői hozzájárulás mértékét megsztábták. Nemcsak a szülők vagyoni és kereseti viszonyait mérlegelik, de gondolnak az általuk eltartott gyermekek számára is. A havi hozzájárulás ezen az alapon:

	Búzából, ha						Árpából, ha						Tengeriből, ha					
	1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	6
	gyermek van						gyermek van						gyermek van					
	kilogramm						kilogramm						kilogramm					
Ha a szülő gazdasági cseléd, napszámos, gyári munkás, vagy																		
1 kat. holdon alóli birtokos	12	9	6	5	5	5	2	2	2	2	1	0	6	4	4	3	2	2
I—2 holdas birtokos	15	12	10	8	8	8	2	2	2	2	2	0	8	5	5	5	3	3
3—5 „ „	20	18	15	12	10	10	3	2	2	0	0	0	10	8	6	5	5	3
6—10 „ „	25	20	16	14	12	10	3	3	2	0	0	0	10	10	7	6	5	5
11—20 „ „	30	25	20	15	14	12	3	3	2	2	0	0	10	8	8	8	6	5
21—40 „ „	35	25	25	20	15	12	3	3	3	2	2	2	10	10	8	8	8	6
41— „ „	35	35	25	20	20	15	4	3	3	3	2	2	12	10	10	10	8	8

	Tyúktojásból, ha						Szalonnából, ha					
	1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	6
	gyermek van						gyermek van					
	darab						kilogramm					
Ha a szülő gazdasági cseléd, napszámos, gyári munkás, vagy												
1 kat. holdon alóli birtokos	6	5	5	4	3	3	0.6	0.4	0.3	0.25	0.25	0.25
I—2 holdas birtokos	8	6	4	4	4	2	0.75	0.5	0.5	0.4	0.3	0.3
3—5 „ „	11	6	5	4	4	4	1.0	0.75	0.75	0.5	0.4	0.3
6—10 „ „	11	11	8	6	4	4	1.0	1.0	0.75	0.75	0.75	0.4
11—20 „ „	12	11	8	8	6	4	1.0	1.0	0.75	0.75	0.75	0.5
21—40 „ „	12	12	10	8	8	6	1.2	1.0	1.0	0.75	0.75	0.75
41— „ „	12	12	11	10	8	8	1.5	1.2	1.0	1.0	0.75	0.75

Kovács Imrénének, az intézmény igazgatójának az első tanévről kiadott beszámolója számos érdekes részletkörülmenyt világít meg. Megállapítja többek között, hogy az intézmény „a szeretet, a meggyőzés útján való lélekrehatást tette a nevelés és fegyelmezés eszközévé. Soha nem mentünk túl a dorgáláson. Sok megható jelét láttuk a kis tanyai gyermekek szeretetének, ragaszkodásának tanítójuk, nevelőjük s a diakonisszatestvérek irányában. A komádi-i gyermeket hálás, jó nevelési anyagnak ismertük meg. Aldozatkészek, fogékonyak, tisztelettudók, amit természetesen szüleiknek köszönhetnek. Egy-egy szóra tízen is jelentkeznek egyszerre. Örömmel végzik a kiszabott munkát nemcsak a tanulás terén, de az intézetbeli munka mezéjén is.”

A tanyai lakosság egészségügyi viszonyaira jellemző adatokat találunk az internátus orvosának jelentésében. A vizsgálatnál a gyermekek 30.1%-ánál a tuberkulinreakció pozitív volt. 28.7%-nál pozitív volt a röntgenlelet is (dús hílus, mirigyárnyék, meszes góc, friss beszűrődés). A gyermekek 30.1%-át találták vérszegénynek, 59%-át fejletlennek vagy rossztápláltnak. Az internátusi ételmezés révén a gyermekek március végére átlagban 1-1½ kilogrammot híztak és az intézmény egyéb közegészségügyi eredményei is jelentősek. A szuvasfogóak 51.6%-ot tettek ki; a legtöbb gyermeknek 2-3 foga volt beteg.

Az internátussal egybekötött első magyar tanyai népiskola immár második éve működik. Munkájának elindulásáról jóformán csak az érdekeltek tudnak, p[^]edig az a mezőgazdasági népesség irányában érvényesülő szociálpolitikánk számára mérhetetlen lehetőségeket tár fel.

A tanyák népe keserűen panaszoja, hogy a hatósággal csak akkor találkozik a maga világában, ha az adóvégrehajtó száll ki oda szekéren. A népiskolai internátussal egybekötött tanyai iskola ezen az elhanyagoltságon komoly változást mutat. Nemcsak újabb tömegeket kapcsol a magyar nemzet erkölcsi és kulturális közösségébe, hanem a maga tekintélyes szervezetének fenntartása, irányítása a hatóságok részéről állandó törődést, foglalkozást kíván a néppel. Ennek révén a valóság fényében világosodik meg a tanyák számos problémája azok előtt, akik a hatalmas távolságokat eddig átfogni nem tudták. Találkozás a való élettel, a realitásokra való rádőbberés még a közönyösekből, a kényelemföltökéből is kifakasztja a felelősség érzését.

Az elindulás tehát megtörtént s egészen bizonyos, hogy a komádi-i eredmények nyomán hamarosan mindenütt internátusok épülnek a tanyai iskolák körül, ahol ezt a szükséglet megkívánja.

Hilscher Rezső